

Tunus 2014

Rumeysa Köktaş

[Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Merkezi]

Özet

Bu çalışma 2014 yılı içerisinde Tunus'taki siyasi ve ekonomik gelişmelerin iç ve dış politik boyutlarının ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Tunus'taki iç siyasi gelişmeler bağlamında yeni anayasa taslağının onaylanması, parlamento seçimleri ve cumhurbaşkanlığı seçimleri ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Sonrasında ise Tunus'ta özellikle devrimden sonra ciddi bir problem haline gelen güvenlik sorunu incelenmiştir. Son olarak Tunus'un dış ilişkileri bağlamında Tunus'un Türkiye, Batı ve Ortadoğu ülkeleri ile olan ilişkilerinden söz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nahda Partisi | Nida Tunus Partisi | Cumhurbaşkanı Seçimleri | Parlamento Seçimleri

Tunis 2014

Abstract

This paper aims to reveal internal and external dimensions of political and economic developments in Tunisia in 2014. In the context of internal developments of Tunisia, the approval of the new draft constitution, parliamentary elections and presidential elections has been analyzed in detail. Then security issue of Tunisia which has become a serious problem after the revolution has been examined. Finally; in the context of Tunisia's foreign policy, Tunisia's relations with Turkey, Western and Middle Eastern countries has been mentioned.

Keywords: Nahda Party | Nida Tunisia Party | presidential elections | parliamentary elections

Giriş

Tunus, geride bıraktığımız bu yılı oldukça hızlı ve yoğun bir şekilde geçirmiştir. 2011 devriminden sonra kritik bir siyasi geçiş sürecine giren ve özellikle 2013 yılında önemli siyasi çalkantılar yaşayan Tunus için 2014 yılı, adeta devrimin tüm amaç ve sağladığı umutları ile yeniden tazelendiği bir yıl olmuştur. Ocak ayında yeni anayasa taslağının kabulü ile başlayan sene, parlamento seçimleri ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinin de etkin bir şekilde tatbik edilmesi suretiyle Tunus için önemli ve kayda değer gelişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur.

Tunus'ta iç siyasi gelişmelerin yanı sıra dış siyasette de önemli gelişmeler yaşanmış, gerek Türkiye gerekse de Batı ve Ortadoğu ülkeleri ile olan ilişkilerinde 2014 yılı Tunus için verimli geçen bir yıl olmuştur. İç ve dış siyasette yaşanan olumlu gelişmelerin yanı sıra Tunus'u 2014 yılında huzursuz eden en önemli sorun ise güvenlik problemidir. Özellikle Temmuz ayında ciddi can kaybının yaşandığı terör saldırıları durumun Tunus için vahametini göstermiştir.

Söz konusu bu gelişmeler çerçevesinde çalışmada, Tunus iç siyasetinde meydana gelen gelişmeler ve dönüşümler mercek altına alınmıştır. Bunun yanı sıra ülkenin güvenlik konusunda hali hazırda karşı karşıya bulunduğu sorunlar resmedilmiştir. Çalışmada son olarak ise Tunus'un aynı yıl içerisindeki dış siyasetinin durum analizi yapılmakla birlikte, özellikle somut politikalar bağlamında Türkiye ve Ortadoğu coğrafyası ile olan ilişkileri ortaya konulmuştur.

İç Siyasi Gelişmeler: Arap Dünyasında Demokratikleşme Konusunda Öne Çıkan Bir Tunus Modeli

The Economist dergisinin “2014 yılının ülkesi” olarak seçtiği Tunus¹ için geride bıraktığımız bu yıl, 2011 devriminden sonra yaşanan siyasi geçiş sürecinde aşılması gereken en önemli eşikleri taşıması bakımından oldukça kritik bir yıl olmuştur. Özellikle muhalif iki liderin (Şükrü Belayid ve Muhammed Brahmi) suikaste uğraması sonucu sokakların tekrardan karıştığı ve hükümet karşıtı gösterilerin arttığı, devrimin Tunus’ta da Mısır, Suriye ve Libya’da olduğu gibi kısa kapı araladığına yönelik yorumların yapıldığı bir 2013 yılından sonra 2014 yılı Ocak ayından itibaren Tunus için önemli gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Öyle ki, Tunus 2013 yılının ardından 2014’e önemli siyasi çalkantılar ve güvenlik hususunda yaşanan sorunların getirdiği bir atmosfer ve kritik bir geçiş sürecinin gerginliği ile girerken, 2015 yılına Arap coğrafyasında demokratikleşme konusunda model ülke olmaya aday olarak girmektedir.

Tunus 2014’e önemli bir siyasi geçiş süreci içerisinde girmiştir. Bu geçiş sürecinin önündeki yol haritası Tunus’ta en büyük işçi sendikası olan UGTT ve diğer sivil toplum örgütlerinin muhalefet ve hükümet arasında koordine ettiği uzlaşma görüşmeleri neticesinde Eylül ayında belirmişti. Bu haritaya göre Tunus’ta seçim yasası ve anayasa en kısa sürede hazırlanıp referanduma götürülecek, parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimleri için seçim takvimi hazırlanacak ve Troyka hükümeti (Nahda Partisi, Cumhuriyet İçin Kongre Partisi ve Emek ve Özgürlükler Demokratik Forum Partisi’nin oluşturduğu koalisyon hükümeti) istifa ederek görevini tarafsız bir teknokrat hükümete devredecekti.² Nahda Partisi (Tunus’ta Müslüman Kardeşler ile bağlantısı olan en büyük İslamcı parti) ve muhalefet arasında alınan bu kararlar gereği ilk adım, 14 Aralık 2013 tarihinde Sanayi bakanı olarak görev yapan Mehdi Cuma’nın teknokrat hükümetini kurmakla görevlendirilerek geçici başbakan olacağına yönelik alınan karar ile atılmıştı.³ Alınan bu karar gereği 9 Ocak 2014’te Ali Larayed’in başbakanlığındaki Nahda-CPR-Ettakatol troykası istifasını sunmuş⁴ 29 Ocak’ta da Mehdi Cuma tarafından yeni hükümet kurulmuştur.⁵

Nahda liderliğindeki Troyka hükümetinin sözünde durarak istifa etmesi ve teknokratlardan oluşan yeni hükümetin kurulması uzlaşmaya dayalı bir geçiş süreci olacağına dair umutları beraberinde getirirken sürece yönelik bir diğer önemli gelişme de 27 Ocak’ta yeni anayasa taslağının onaylanması ile yaşandı. Tunus’ta farklı siyasi parti ve grupların iki yıl devam eden çalışmaları neticesinde hazırlanan⁶ ve Cumhurbaşkanı Munsif Merzuki’nin deyimiyile “siyasi ve fikri anlamda kolektif bir çalışmanın ürünü olan”⁷ yeni anayasa 216 vekilden 200’ünün evet oyunu alarak kabul edildi.⁸

Tunus’ta kabul edilen yeni anayasanın Arap devrimlerinin getirmiş olduğu koşullar altındaki Ortadoğu coğrafyası için en önemli tarafı, Arap Baharı sonrası toplumsal bir çoğunluğun birlikte ve uzlaşmaya dayalı çalışması neticesinde ortaya çıkmış ve bu özelliği ile büyük bir toplumsal desteği yansıtan

ilk anayasa olmasıdır. Anayasanın bu özelliğini Nahda lideri Raşid Gannuşi şu sözler ile ifade etmiştir: “Bizim halkımız dünyaya ilham veren barışçıl bir devrimi başardı. Yeni anayasa taslağının kabul edilmesi, Tunus’u Arap coğrafyasında örnek bir ülke konumuna getirdi. Bizler burada bir iç savaşa izin vermedik ve bunun yerine aramızda uzlaşmayı mümkün kıldık”.⁹

Yeni anayasanın Tunus siyaseti açısından en önemli tarafı ise bu anayasa ile tek partinin domine ettiği güçlü bir başkanlık sisteminin tekrardan kurulmasını önlemek adına başkanın yetkilerini dengeleyecek önlemlerin alınması olmuştur. Bu sebeple devlet başkanının sahip olduğu olağanüstü gücün dengelenmesi için karma bir sistem kabul edilmiş, cumhurbaşkanının sahip olduğu yetki ve sorumluluklar başbakan ve cumhurbaşkanı arasında dağıtılmıştır.¹⁰

Ortadoğu ve Tunus siyasetinin yanı sıra yeni anayasanın önemi bakımından dikkat çeken diğer hususlara bakılacak olursa öncelikle bu anayasa ile çoğu Arap ülkesinin aksine Şeriat’ın hukukun ana kaynağı olarak gösterilmediği; inanç, düşünce ve toplanma özgürlüğünün yanı sıra cinsiyet eşitliğinin de altının çizildiği görülmektedir.¹¹ Anayasada halkın, İslam’ın öğretilerine ve amaçlarına olan bağlılığı “açıklık ve itidal” ilkeleriyle karakterize edilirken¹² “kimsenin dinsiz ilan edilemeyeceğine” yönelik karar da alınmıştır.¹³ Ayrıca anayasada değiştirilemez ilk iki madde olarak “Tunus’un bağımsız bir devlet olduğu, dininin İslâm olduğu” vurgulanırken, aynı zamanda onun “vatandaşlık, halk iradesi ve hukukun üstünlüğüne dayandığını” da altı çizilmiştir.¹⁴ Benzer bir şekilde anayasanın 6. maddesi ile “devletin din ve kutsalları koruyacağı” belirtilirken “camiler ve diğer ibadet mekânlarının tarafsızlığı” ve “tekfir”e izin verilmeyeceği de garanti edilmektedir.¹⁵

Görüldüğü üzere anayasa Tunus siyaseti açısından kayda değer değişimleri beraberinde getirirken bu anayasa ile Tunus, Arap baharı sonrası kritik geçişlerin yaşandığı ülkeler arasında da örnek bir konuma sahip olmuştur. Gerek yerel gerekse evrensel değerlerin yer aldığı anayasanın en önemli yönü ise ideolojik farklılıkların ötesine geçilerek büyük bir uzlaşma ortamında kabul edilmiş olmasıdır. Özellikle de Tunus’ta devrimden sonra Nahda üzerine yapılan propaganda faaliyetleri ve Nahda karşıtlığı üzerinden laik ve dindar kesim arasındaki kutuplaşmanın derinleştirildiği bir dönemde uzlaşma ortamının anayasa üzerinden sağlanmış olduğu düşünüldüğünde yeni anayasanın önemi daha da anlaşılır olacaktır.

Anayasanın Tunus siyasi geçiş süreci açısından etkisi ise seçim yasasına ilişkin çalışmaların önünün açılmış olmasıdır. Böylelikle Şubat 2014’te Ulusal Kurucu Meclis, seçim yasası üzerinde çalışmalara başlamış¹⁶ 29 Nisan 2014 tarihinde ise seçim yasası çalışmaları tamamlanarak yeni seçim yasasını onaylamıştır. Yeni seçim yasasına göre parti listelerindeki kadın ve erkek dağılımı eşit olacak, devrik lider Zeynel Abidin bin Ali dönemi yetkilileri de seçimlere katılabilecektir.¹⁷ Seçim yasasının kabulünden sonra 14 Mayıs’ta ise Kartaca Sarayı’nda geçici başbakan Mehdi Cuma seçimlere kadar olan süreçte izleyecekleri yol haritasına yönelik uzun bir konuşma yapmıştır.

Cuma'nın özellikle üzerinde durduğu hususlar seçimlerin özgür, şeffaf ve güvenli bir ortamda yapılmasının sağlanacağı ve terörle mücadele konusunda da oldukça sıkı önlemler alınacağına yönelik olmuştur.¹⁸ Seçim kanununun belirlenmesinden sonra 23 Haziran'da takvim karara bağlanmış, Ulusal Kurucu Meclis cumhurbaşkanlığı seçimi için 23 Kasım, parlamento seçimleri için de 26 Ekim tarihleri üzerinde uzlaşmaya varmıştır.¹⁹

Parlamento ve Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

2014 yılında Tunus'ta Troyka hükümetinin istifası ve geçici hükümetin kurulması ile başlayan geçiş sürecinde, anayasa taslağının büyük bir uzlaşma ortamında kabul edilmesi demokratikleşme yolunda atılmış ilk önemli adım olarak kabul edilmektedir. Anayasanın kabulüyle de belirlendiği üzere Tunus'ta 2014 yılı içerisinde yapılması öngörülen parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimleri de demokratikleşme yolunda Tunus'u bekleyen iki önemli ve kritik adımlardı. 26 Ekim parlamento, 23 Kasım cumhurbaşkanlığı seçim süreçleri ve sonuçları Tunus'ta demokratikleşmenin geleceği ve devrim sonrası istikrar ortamının sağlanması adına önemli ipuçları taşıyan kritik tarihler olarak görülmüyordu.

Parlamento Seçimleri

Tunus'ta 26 Ekim'de yapılan parlamento seçimlerinde 69 partiden 1326 aday milletvekili olabilmek için yarışmıştır.²⁰ 217 sandalyeden oluşan Tunus parlamentosunda tek kamaralı bir yapı mevcuttur.²¹ Parlamento seçimlerinin önemli özelliği ise bu seçimler ile Tunus tarihinde ilk kez parlamentoya seçilecek temsilciler hükümete güvenoyu verme yetkisine sahip olacaktır. Ayrıca parlamento seçimlerinin 23 Kasım 2014'te düzenlenecek devlet başkanlığı seçimlerinin nasıl sonuçlanabileceğine dair hesaplamalar ya da tahminler yürütülebilmesini sağlayacak olması da seçimleri önemli kılan bir diğer husustur.²²

Seçimlerde öne çıkan partiler ise şöyledir:

- **Nahda Partisi:** Zeynel Abidin bin Ali döneminde yasaklanmış olan Raşid Gannuşi'nin liderliğindeki parti, devrimden sonra 2011 seçimlerinde %51 oranında oy almış²³, fakat hükümeti tek başına kurmak yerine sol eğilimli olan Cumhuriyet İçin Kongre Partisi ve Emek ve Özgürlükler Demokratik Forum Partisi ile koalisyon yaparak Troyka hükümetini kurmuştur. 2013 yılında muhalif liderlere yapılan suikastler sebep gösterilerek terörü desteklediği ve hükümet olduğu süre boyunca da işsizlik, güvenlik ve ekonomi alanında önemli gelişmelere adım atmadığı gerekçesiyle de muhalifleri tarafından yoğun eleştirilere maruz kalan partinin, geçiş sürecinde izlediği uzlaşmaya dayalı yöntem sebebiyle de yine yüksek bir oy oranı alması beklenmekteydi.
- **Nida Tunus:** 2012 yılında kurulan ve seküler bir karaktere sahip

olan partinin lideri, Habib Burgiba ve bin Ali dönemlerinde önemli görevlerde bulunmuş olan Bacı Kaid es-Sibsi'dir. Laikler ve sol eğilimli kişilerden oluşan ve güçlü sendikaların desteğini alan parti²⁴ esasen Nahda'ya karşı oluşturulmuş bir siyasal koalisyon niteliğine haizdir.²⁵ Parti içerisinde Burgiba'nın takipçileri olarak görülen Desturcu kesimden birçok siyasinin bulunması ve Sibsi'nin bizzat Burgiba ve bin Ali döneminde görev yapmış olması Tunuslular tarafından partiye şüphe ile yaklaşılmasına ve eski rejimin tekrardan geleceğine yönelik söylemlerin gündeme gelmesine sebep olmuştur. Fakat partinin zengin bir tabana sahip olması ve Tunus siyaseti konusunda tecrübeli kişilerden oluşması en önemli sorunu ekonomi olan Tunus'ta partiyi seçmenler nezdinde cazip kılan önemli bir sebeptir. Bu sebeple Nida Tunus parlamento seçimlerinde Nahda karşısında en güçlü rakip olarak görülüyordu.

- **Halk Cephesi:** Tunus İşçi Partisi'nin kurucusu olan Hama Hammami'nin liderliğindeki parti 2012 yılında Tunus'taki sol kesimde birliğin sağlanması amacı ile kurulmuştur.²⁶ Parti kendisini terörün artmasına sebep olan Nahda ve eski rejim yanlılarından oluşan Nida Tunus karşısında önemli bir alternatif olarak sunmuştur.
- **Özgür Yurtsever Birlik Partisi:** Selim Riyahi'nin liderliğindeki parti 2011 yılında kurulmuş olup seküler bir karaktere sahiptir.
- **Cumhuriyet İçin Kongre Partisi:** Tunus'ta devrimden sonra cumhurbaşkanlığı görevinde bulunmuş Munsıf Merzuki'nin liderliğindeki parti aynı zamanda devrim sonrası Troyka hükümetinin de bir parçasıdır. Tunus kimliğini Arap ve Müslüman olarak tanımlayan, serbest ekonomiyi destekleyen merkez-sol bir partidir.²⁷ 2011 genel seçimlerinde yüzde 12,3'lük oy oranı ile 29 milletvekilini meclise sokan parti Nahda ile koalisyonu sebebiyle belli bir taban kaybı yaşamıştır.

Bahsi geçen bu partilerin öne çıktığı parlamento seçimlerinde parti liderlerinin en çok üzerinde durduğu konu ise yüksek işsizlik oranıyla mücadele ve ekonominin canlandırılması²⁸ ile artan terör olaylarının önlenerek güvenlik ortamının sağlanması idi. Siyasilerin en çok üzerinde durduğu ve devrimden sonraki süreçte Tunus'ta önde gelen sorunların kaynağını oluşturan bu konular seçim sonuçlarının ortaya çıkmasında da önemli bir etkiye sahip olmuştur.

Netice olarak katılımın %62 olduğu seçim sonuçlarında²⁹ partilerin oy oranındaki dağılım şu şekilde olmuştur:³⁰

Parti	Oy Oranı	Milletvekili
Nida Tunus	%37 oy	86 sandalye
Nahda Partisi	%27 oy	69 sandalye
Özgür Yurtsever Birlik Partisi	%4 oy	16 sandalye
Halk Cephesi	% 3 oy	15 sandalye
Afak Tunus Partisi	%3 oy	8 sandalye
Cumhuriyet İçin Kongre Partisi	%2 oy	4 sandalye

Nida Tunus'un önemli derecede bir fark ile Nahda'yı geride bırakmış olduğu seçim sonuçları gerek Tunus içerisinde gerekse de uluslararası alanda büyük bir sürpriz olarak görülmüştür. Birçok medya kuruluşu tarafından laiklerin dincileri geride bıraktığı şeklinde yorumlanan sonuçlar daha çok Tunus'un içerisinde bulunduğu ekonomik koşullar göz önünde bulundurularak açıklanabilir. Zira ideolojik ayırmadan ziyade ekonomik sıkıntıların ciddi bir problem olduğu Tunus'ta³¹ halk Nida Tunus partisinin zengin bir tabana sahip oluşunu ve partinin Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan ve Fransa tarafından desteklendiğini göz önünde bulundurmıştır.³² Ayrıca Nahda'nın iki yıllık iktidarında birçok beklentinin karşılanmaması ve tecrübe eksikliği karşısında Sıbsi'nin tecrübeli görülmesi de Nida Tunus'a puan kazandıran bir diğer faktördür.³³

Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

26 Ekim'de yerel ve uluslararası gözlemciler eşliğinde şeffaf ve herhangi bir güvenlik sıkıntısı görülmeden³⁴ başarılı bir şekilde gerçekleşen parlamentaryer seçimlerinden sonra dikkatler hızlı bir şekilde 23 Kasım'da yapılacak olan cumhurbaşkanlığı seçimlerine çevrildi. Cumhurbaşkanlığı seçimlerini parlamentaryer seçimlerine kıyasla daha önemli kılan iki sebep söz konusuydu. İlk olarak Tunus başbakanının belirlenmesi Cumhurbaşkanının onayı ile belli olacaktı ve bu durum hükümetin yapısının oluşumu bakımından büyük bir önem arz ediyordu. İkinci olarak ise Ocak ayında kabul edilen ve Tunus'ta demokratikleşmenin ilk ayağı olarak görülen anayasada Tunus siyasi sistemi ile ilgili yer alan maddeler, demokratikleşmenin üçüncü ayağı olan cumhurbaşkanlığı seçimleri ile test edilme imkanı bulacaktı.

Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile ilgili ilk söylenmesi gereken, seçimlere Nahda'nın katılmamış olduğudur. Seçimlerdeki dengeyi büyük oranda etkileyecek olan bu durumla ilgili olarak parti tarafından "daha kapsayıcı bir hükümetin kurulmasını sağlamak adına"³⁵ seçimlerde yer alınmayacağına dair bir açıklama yapıldı. Seçimlere tüm Tunus halkını kucaklayabilecek bir çatı aday üzerinden gideceğini duyuran Nahda partisi, bu yaklaşımı ile muhalefete pozitif bir mesaj verme amacı olduğunu belirtti.³⁶

Nahda'nın katılmadığı cumhurbaşkanlığı seçimlerinde öne çıkmış adaylar ise şu şekildedir:

- **Baci Kaid es-Sibsi:** Parlamento seçimlerinde en yüksek oy oranını almış olan Nida Tunus partisinin lideri Sibsi, seçimin en iddialı ismi olarak öne çıkmıştı. 1965-1969 tarihleri arasında İçişleri Bakanı olan ve kendisini Burgiba'nın siyasi varisi olarak nitelendiren Sibsi söylemlerinde yoğun olarak radikal İslam ve terör tehdidiyle mücadeleye ağırlık vermiştir.³⁷ Ayrıca "Devletin azametini" söylemlerinde ön plana çıkaran Sibsi'nin, kişilik olarak "Tunusluların manevi babası" olarak görülen Burgiba'ya benzediğine yönelik yorumlar da Sibsi'yi seçimlerde öne çıkaran önemli bir sebeptir.³⁸ Sibsi'nin seçmenler gözünde artı puan kazanmasını sağlayan bir diğer önemli husus ise sahip olduğu siyasi geçmişidir. 1965-1969 tarihleri arasında İçişleri Bakanlığı'nda ardından Savunma Bakanlığı'nda görev yapan Sibsi, Bin Ali'nin Burgiba'ya karşı gerçekleştirdiği 1987 darbesinden sonra ise ben Ali'nin yanında yer alarak Demokratik Anayasal Birlik partisine katılmıştır.³⁹ 1990-1991 yılları arasında Meclis Başkanlığı yapan Sibsi bir süre siyasete ara verdikten sonra 2011'de yeni bir anayasa yazmakla görevli İkinci Geçiş Hükümeti'nde Başbakanlık görevine getirilerek yeniden siyasete dönmüştür.⁴⁰ Sibsi'nin seçimlerde önündeki en büyük engel, halka eski rejimleri hatırlatması ve halkta devrimin kazanımlarının otoriter bir geri dönüş ile yok edileceğine yönelik şüpheler uyandırmasıydı. Fakat bu olumsuzlukların yanı sıra devrimden sonra Tunus'ta ciddi anlamda bir siyasi tecrübesizlik, düzen ve ekonomi konusunda görülen istikrarsızlık karşısında Sibsi'nin siyasi geçmişi ve sahip olduğu tecrübe de büyük önem kazanmaktaydı.⁴¹
- **Munıf Merzuki:** Diktatörlük rejiminden demokratik sisteme geçiş sürecinde ülkeyi 3,5 yıl boyunca yöneten insan hakları savunucusu Merzuki, Yasemin Devrimi'nin bekçisi olduğuna yönelik söylemleri ile öne çıkmıştı.⁴² En güçlü rakibi Sibsi'nin seçilmesi halinde Bin Ali rejiminin yeniden hortlayacağını ve baskıcı bir rejim kurulacağını iddia eden Merzuki, Sibsi'nin siyasi geçmişi karşısında kendisinin yönetimde bulunduğu süre boyunca herhangi bir yasağı uygulamaya koymadığına vurgu yaparak oy oranını arttırmaya çalışmıştır.⁴³ Yönetimde olduğu dönemde, Arap coğrafyasında yaşanan olaylara karşı hassas tavrıyla dikkati çeken, Suriye rejimi ve Mısır'daki darbe yönetiminin karşısında duran Merzuki, 26 Eylül 2013'te BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada da Mısır makamlarını Muhammed Mursi'yi bir an önce serbest bırakmaya, Gazzelilerin sıkıntılarının hafifletilmesi için Refah Sınır Kapısı'nı açmaya çağırılmıştı.⁴⁴ Yönetimde iken uyguladığı bu ve benzer sebeplerden ötürü Merzuki, sol kanat bir partiyi temsil etmesine rağmen Tunus'ta muhafazakâr kesimle çok iyi ilişkilere sahip "laik" biri olarak nitelendiriliyor⁴⁵ ve bu da Tunus'ta muhafazakâr kesimin oylarını alma oranını büyük ölçüde arttırıyordu.

- **Hamma Hammami:** Tunus'ta sol partilerin oluşturduğu birlik olan Halk Cephesi lideri Hammami seçimlerde, cumhurbaşkanlığı için liberallere ve laiklere karşı ilk solcu aday olarak yer aldı.⁴⁶ Aynı zamanda Tunus Emekçileri Partisi'nin de sözcüsü olan Hammami, Tunus'ta başlayan ayaklanmalarla birlikte halk hareketlerinin en önünde yer almıştı.⁴⁷ Hammami seçim kampanyasını özgürlüklerin genişletilmesi üzerine yürütmüş, milliyetçi söylemlerin artması ve Bin Ali dönemi yöneticilerinin yeniden iş başına gelmesine karşı çıkmıştır.⁴⁸
- **Gülsüm Kennu:** Tunus'ta ilk bayan aday ve yüksek mahkemede yargıç olan Kennu,⁴⁹ eşitlik ile kadın haklarını öne çıkararak eski rejim dönemindeki isimlerin yeniden göreve gelmemeleri gerektiğini savunuyor.⁵⁰
- **Selim Riyahi:** Parlamento seçimlerinde üçüncü olan Özgür Yurtsever Birlik Partisi lideri Riyahi 42 yaşında, iş adamı ve siyasetçi. Nida Tunus Partisi lideri Sibi ile kendisinin ikinci tura kalacağını iddia eden Riyahi, daha çok işsizlik konusunda köklü değişikliklere gideceğine yönelik söylemler ile öne çıkmış ve bu söylemleri özellikle gençlerin oylarını garantilemeye çalışması olarak yorumlanmıştır.⁵¹
- **Mustafa bin Cafer:** Yeni anayasa taslağını oluşturmakla yükümlü olan Kurucu Meclis başkanı Cafer, radyolog ve Emek ve Özgürlükler Demokratik Forum Partisi'nin kurucusudur.⁵²

Toplamda 25 adayın yarıştığı⁵³ ve Merzuki ile Sibi'nin en önemli adaylar olarak görüldüğü seçimlere katılım oranı %54 olmuş⁵⁴ netice olarak da Sibi % 39,4 ile birinci olurken, Merzuki %33,4 oranında oy almış, sosyalist çizgideki Halk Cephesi lideri Hamma Hammami ise %7,8'de kalmıştır.⁵⁵ Bu durumda adaylardan hiçbiri %50'nin üzerinde oy alamadığı için bu kez sadece Merzuki ve Sibi'nin yarışacağı seçimlerin ikinci turunun 21 Aralık'ta yapılması kararı alınmıştır.⁵⁶ Seçimlere katılımın %60'lara çıktığı ikinci turda⁵⁷ ise %44 oranında oy alan Merzuki karşısında Sibi %55 oranında oy alarak galibiyeti elde etmiştir.⁵⁸

Tunus'ta büyük bir uzlaşa ile bağımsız bir anayasanın kabulü, şeffaflığın ve barışın sağlandığı bir ortamda da parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinin gerçekleşmesi ile Tunus, 2014 yılını demokratikleşmenin en önemli üç halkasını tamamlamış olarak bitirmiştir. 31 Aralık'ta cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturmuş⁵⁹ olan Sibi'nin ilk icraatı Nida Tunus partisine hükümeti kurma yetkisi vermek olacaktır. Bu durumda Nida Tunus'un cumhurbaşkanlığı ve meclisteki üstünlüğü ile yeni yıla giren Tunus'u üç önemli ve kritik süreç beklemektedir.

Söz konusu süreçlerden ilki, 86 sandalyeye sahip olan Nida Tunus, hükümeti kurmak için koalisyon yapmak zorundadır ve bu koalisyonun kurulmasında izlediği yöntem parti hakkında, bünyesinde barındırdığı eski rejim yanlılarından ötürü, otoriter eğilimleri yineleyip yinelemeyeceğine dair oluşan soru işaretlerine açıklık kazandıracaktır. Özellikle de Nahda'nın demok-

rasinin gelişimini önceleyerek iktidardan vazgeçmesi, Tunus'un geleceği için daima uzlaşya vurgu yapması ve bu tutumunu cumhurbaşkanlığına aday göstermeyerek de sürdürmesi göz önünde bulundurulduğunda hem cumhurbaşkanlığı hem de mecliste üstünlüğü yakalamış olan Nida Tunus'un atacağı adımlar çok daha kritik bir anlama sahip olacaktır. Netice olarak Nida Tunus söylemlerini büyük bir Nahda karşıtlığı ve eleştirisine dayalı olarak kurmuştur ve bu sebeple Nahda'nın devrimden itibaren izlediği siyaset karşısında Nida'nın izleyeceği siyaset Tunus ve Tunuslular açısından oldukça önemli olacaktır.

İkinci olarak, Tunus'u bekleyen en önemli ve kritik üç sorun vardır: Bunlar, Tunus'ta güvenliğin ve istikrarın sağlanması, ekonominin iyileştirilerek işsizlik sorununa bir an önce çözümler getirilmesi ve sosyal alanda yaşanan sorunlardır.⁶⁰ Bu sorunlara yönelik çözümlerin de farklı ideolojik yaklaşımlara sahip partilerden oluşacak olan bir koalisyon hükümeti tarafından getirilecek olması Tunus'u bekleyen süreci daha da önemli kılmaktadır. Zira Tunus'un söz konusu sorunların üstesinden gelmesi ancak koalisyon hükümetindeki partilerin ortak bir program dâhilinde uzlaşya varmaları ile mümkün olacaktır.

Son olarak Tunus'u bekleyen belki de en önemli süreç ise Tunus siyasetinde büyük bir üstünlüğü yakalamış olan Nida Tunus'un bundan sonra izleyeceği politikaların Tunus'ta demokratikleşmenin gidişatının belirlenmesinde sahip olduğu rol ile ilgilidir. Zira anayasa ile kabul edilmiş olan ve gücün başbakan ile cumhurbaşkanı arasında bölüşüldüğü karma bir sistemi amaçlayan "Hare Kotası" sisteminin denenmesi 2015 yılı itibarıyla büyük ölçüde Nida Tunus'un siyasi etkinliği ile gerçekleşecektir.⁶¹ Bu sistem kurumlar arasında denge ve denetimi amaçlamaktadır ve sistemin Nida Tunus'un üstün olduğu Tunus'taki işleyişi ülkede demokrasinin gidişatı konusunda en önemli ipucunu sunacaktır.

Tunus'ta Güvenlik Sorunu

Tunus'ta terör faaliyetlerinin artması ile ülkenin kritik meselelerinden biri haline gelen güvenlik sorunu 2011 devriminden sonra tırmanışa geçmiştir. Bu konuda en önemli tehdit de Mart 2011'de Ebu Ayyad Tunusi liderliğinde 'Ensar el-Şeria' örgütünün kurulması ile ortaya çıkmıştır.⁶² Tunus, Birleşmiş Milletler, BAE, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından terör örgütü olarak ilan edilen grubun⁶³ ülke için en büyük tehdidi oluşturan tarafı ise örgütün Tunus'un sınır komşusu olan Libya ve Cezayir'deki örgütlerle bağlantısının olmasıdır.

Tunus'ta Ensar el-Şeria örgütünün faaliyetlerinin artması özellikle 2013 yılı itibarıyla olmuştur. 2013 yılında Şükrü Belayid ve Muhammed Brahmî'nin öldürülmesinden de örgütün sorumlu tutulması⁶⁴ Tunus için güvenlik sorununun büyüklüğünü ortaya koymuştur. Ayrıca Şubat 2013'te de ülkenin batısında Cezayir sınırında Kassarın ilini çevreleyen Şambi dağlarını kale edinen ve

kendisine ‘Ukbe Bin Nafi Tuğayı’ adını veren bir örgüt ortaya çıkmıştır.⁶⁵ Mağrip el Kaidesi ve Ensar el-Şeria örgütü ile bağlantılı olan⁶⁶ örgütün Tunus’un güvenliğini tehdit eden en önemli faaliyeti ise 2014 yılının 17 Temmuz’unda gerçekleşmiştir. Örgütün Şambi Dağı yakınlarındaki iki kontrol noktasına roket güdümlü tüfeklerle saldırması sonucu 14 Tunuslu asker hayatını kaybetmiş, 20 asker ise yaralanmıştır.⁶⁷ Tunus’ta 1956 yılında bağımsızlığın ilan edilmesinden sonra orduda yaşanan en büyük can kaybı olduğu belirtilen⁶⁸ saldırılar sonrası cumhurbaşkanı Merzuki tarafından ülkede üç gün yas ilan edilmiştir.⁶⁹

Tunus’u tehdit eden bir diğer güvenlik sorunu ise sınır komşusu olan Libya’da yaşanan gelişmelerin Tunus’a aksetmesi neticesinde ortaya çıkmaktadır. Libya’da yaşanan şiddet ve iç karışıklık olaylarından ötürü birçok Libyalı Tunus’a geçiş yapmak zorunda kalmıştır. 2014 yılı Temmuz ayı sonunda üç gün içerisinde Libya’dan Tunus’a geçiş yapan kişi sayısı 27 bini bulmuş⁷⁰ ve bu geçişler sırasında sınırdaki çatışmalar yaşanmıştır.⁷¹ Libya-Tunus sınırında yaşanan, herhangi bir ölen ya da yaralananın olmadığı bu olayların yanında daha ciddi olarak görülebilecek gelişmeler Aralık ayında yaşanmıştır. Libya’da aylardır darbe yapmaya çalışan General Hafter’e bağlı birliklerin Tunus sınırındaki Zuvare kentini bombalamasıyla⁷² Tunus Savunma Bakanlığı alarma geçmiştir. Can kaybının yaşanmadığı fakat binalarda ciddi hasarların meydana geldiği olaylardan⁷³ sonra Tunus, Libya ile sınırlarını kapattığını duyurmuştur.⁷⁴

Toparlanacak olursa, Tunus’ta her ne kadar sürekli olan terör faaliyetlerinden bahsedilmese de Ensar el Şeria ve Ukbe bin Nafi terör örgütlerinin ülke için açık bir güvenlik riski taşıdığı açıktır. Ayrıca Libya’daki gelişmeler de Tunus için ayrı bir tehdit unsuru olma özelliğine sahiptir. Bu sebeplerden ötürü 2015 yılına yeni bir cumhurbaşkanı ve hükümet ile başlayan Tunuslu yetkilileri teröre karşı önlem alma ve çözümler geliştirme konusunda önemli bir mesai beklemektedir.

Dış Siyasi Gelişmeler

Türkiye ile İlişkiler

Türkiye ve Tunus arasında özellikle 2000 yılından itibaren gelişmeye başlayan ilişkiler 2011 devriminden sonra daha da yoğunlaşmıştır. İki ülke arasında düzenlenen pek çok işbirliği, siyasi ve ekonomik anlaşmalar, toplantı ve çalıştaylar ile Türkiye yeni dönemde Tunus’a tecrübelerini aktarmak istediğini açıklarken, Tunus da Türkiye’nin deneyimlerinden faydalanmak istediğini dile getirmiştir.⁷⁵ İki ülke arasında gelişen bu ilişkiler, Tunus için devrim sonrasında siyasi geçişin önemli aşamalarını barındıran bir yıl olan 2014’te de düzenlenen ziyaretler ve gelişen ekonomik ilişkiler ile devam etmiştir.

2014 yılında Tunus’a ilk ziyaret 27 Ocak’ta kabul edilen anayasa dolayısıyla 7 Şubat’ta düzenlenen “Anayasa Günü” törenine TBMM Başkanı Cemil Çiçek’in katılımıyla gerçekleşmiştir.⁷⁶ Çiçek bu ziyaret kapsamında Cumhur-

başkanı Munsıf Merzuki, Ulusal Kurucu Meclis Başkanı Mustafa Bin Cafer ve Hükümet Başkanı Mehdi Cuma'yla görüşmüştür.⁷⁷ 11 Şubat'ta ise dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu Tunus'a bir ziyaret gerçekleştirerek mevkidaşı Munci Hamdi ile bir görüşme yapmıştır.⁷⁸ Suriye'deki son gelişmeler, Akdeniz havzası, Afrika ve özellikle Kuzey Afrika konularının ele alındığı görüşmede Hamdi, iki ülke arasında ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi gerektiğini vurgularken, Davutoğlu da Tunus'un demokrasiye geçiş sürecindeki başarısına ve bölge için önemine değinerek, Türkiye ve Tunus arasındaki ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkilerin sorunsuz olduğunun altını çizmiştir.⁷⁹

İki ülke arasındaki kültürel ve ekonomik ilişkilerin ilerlemesine katkı sağlayacak bir diğer gelişme de 22 Şubat'ta Tunus'un ev sahipliğini yaptığı 2. Mağrip-Türk Kültür ve Ekonomi Buluşması ile gerçekleşmiştir.⁸⁰ Mağrip ülkelerinden çok sayıda katılımcının yanı sıra Türkiye'den 120 temsilcinin katılmış olduğu buluşmanın⁸¹ resmi açılış töreninde konuşan Merzuki, "Türkiye'yle 250 yıllık müşterek geçmişe sahibiz, tek bir millet olduk. Türkiye bizi siyasi, askeri, güvenlik ve ekonomi bakımından şartsız destekliyor. Türkiye Tunus'un en önemli ve en yakın arkadaşlarından sayıldığı gibi teröre karşı desteğini esirgemedi" ifadelerini kullanmıştır.⁸² Törende konuşan Türkiye'nin Tunus Büyükelçisi Ömer Gücük ise Türkiye'nin Mağrip ülkeleriyle olan ilişkisini güçlendirmeye çalıştığını belirterek, buluşmada Türkiye ile Mağrip ülkeleri işadamları arasında ortaklık anlaşmalarının imzalanacağını ifade etmiştir.⁸³

Tunus'ta yapılan parlamento seçimleri sonrasında ise Başbakan Davutoğlu seçimlerden birinci çıkan Nida Tunus Partisi lideri Sibsi'yi arayarak tebrik etmiştir. Sibsi, görüşmede Başbakan Davutoğlu'na Türkiye'nin Tunus'un en büyük dostu olduğunu söyleyerek, "Bunun devamı bizim için önemli" demiş, Başbakan Davutoğlu ise, "Biz Türkiye olarak bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da Tunus'a her türlü desteği vermeye devam edeceğiz" ifadelerini kullanmıştır.⁸⁴ Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da Sibsi'yle yapmış olduğu telefon görüşmesinde son seçimlerin Tunus'ta demokrasinin kökleşmekte olduğunun göstergesi olduğuna değinmiş, Sibsi'ye seçim zaferinden dolayı tebriklerini iletmiştir.⁸⁵ Sibsi ise Erdoğan'a memnuniyetini ve şükranlarını ifade ederek, Tunus-Türkiye arasındaki ikili ilişkilerin önümüzdeki süreçte daha da güçleneceğine inancının tam olduğunu vurgulamıştır.⁸⁶

Türkiye ve Tunus arasında sorunsuz olarak gelişen siyasi ilişkilerin yanı sıra sürdürülen ekonomik ilişkilere bakılacak olursa, 2014 yılında Türkiye'nin Tunus'a ihracatı bir önceki yıla kıyasla %2,6 oranında artarak 915 milyon dolar seviyesine çıkarken, ülkemizin Tunus'tan ithalatı ise bir önceki yıla kıyasla %32 oranında azalarak 196,7 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.⁸⁷ 2014 yılı ihracatının ana kalemleri motorlu kara taşıtları, pamuklu mensucat, makina sektörü ürünleri, mineral yakıtlar ile demir ve çelik olup, ithalatının ana kalemleri ise kimyasal gübreler, elektrikli makina ve cihazlar, inorganik kimyasallar, mineral yakıtlar ve konfeksiyon ürünleridir.⁸⁸

İki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerde ticaretin yanı sıra TİKA'nın Tunus'taki faaliyetleri de bahse değerdir. TİKA projeleri Tunus'ta 2012 yılında idari ve sivil altyapıların desteklenmesi amacıyla başlamış olup, üretim sektörlerini geliştirmeye yönelik teknik donanım desteği ve kapasite artırım projeleri, emniyet, turizm, sağlık ve tarım alanları başta olmak üzere mesleki eğitim ve teknik işbirliği programları ile çeşitlenerek devam etmektedir.⁸⁹ TİKA projeleri çerçevesinde 2014 yılı içerisinde de Tunus'un kırsal bölgelerinde küçükbaş hayvancılığı desteklemek ve dar gelirli ailelere geçim kaynağı oluşturmak amacıyla 'Küçükbaş Hayvancılığı Destekleme Projesi' uygulanmış⁹⁰, Tunus'a itfaiye ve biçerdöver yardımıyla bulunulmuş⁹¹ ve ayrıca donanımlı bir seramik atölyesi ve mesleki eğitim merkezi kurulmuştur.⁹²

Görüldüğü üzere 2014 yılı Tunus-Türkiye ilişkileri açısından oldukça faal geçmiş olup, her iki ülke de komşuluk ilişkilerinin gelişmesine büyük bir önem vermektedir. 2015 yılı itibariyle ise yeni bir cumhurbaşkanı ve hükümet ile Tunus'ta siyasal, ekonomik ve toplumsal düzen konusunda ilerlemelerin ve istikrarın sağlanması ve bu durumun ülkenin Türkiye ile olan ilişkilerine de yansımaları beklenmektedir.

Diğer Ülkeler ile Olan İlişkiler

Kendisini "barışsever" bir ülke olarak tanımlayan Tunus'un dış politika anlayışı dinamik ve yapıcı bir diplomasiye dayanmaktadır.⁹³ Bu bağlamda Türkiye olan ilişkilerinde görülen dış politikadaki yapıcı tavrı, Tunus'un Batı ülkeleri ve diğer Ortadoğu ülkeleri ile arasındaki ilişkilerde de görülmektedir. 2014 yılı içerisinde de Tunus'un dış politikadaki bu tavrı çeşitli ülkeler ile yapmış olduğu görüşmeler ve anlaşmalar çerçevesinde gözlenebilmektedir.

"Tunus'un Batı ülkeleriyle ilişkileri çerçevesinde⁴ Mart'ta Tunus Başbakanı Mehdi Cuma, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'u başkent Tunus'taki başbakanlık ofisinde kabul etmiş ve Tunus Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan yazılı açıklamada, "Bu ziyaret, iki dost ülkenin önem verdikleri alanlarda işbirliğini ve dostluk bağlarını güçlendirme çerçevesinde gerçekleştiriliyor" denilmiştir.⁹⁴ Tunus'ta parlamento seçimlerinden sonra ise Londra'da İngiltere-Tunus forumu düzenlenmiş, İngiltere'nin Ortadoğu ve Kuzey Afrika'dan Sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Tobias Ellwood İngiltere'nin, bölge için model olan Tunus'taki başarılı demokratik değişimi güçlü şekilde desteklediğini belirtmiştir.⁹⁵ Ayrıca "Ülkelerimizin ortak faydası çerçevesinde, birçok sektörde bağlarımızı daha da güçlendirmek için sabırsızlanıyoruz" diyen Ellwood, ülkesinin Tunus'a daha fazla terörle mücadele ekipmanı ve eğitimi vereceğini, enerji sektöründe mevzuat düzenlemesi sağlayacağını ve hem özel hem de kamu sektörlerindeki ortaklıkların arttırılacağını belirtmiştir.⁹⁶

Tunus'un Ortadoğu ile ilişkilerine bakılacak olursa 10 Mart'ta Tunus Dışişleri Bakanı Munci Hamdi ve Mısır Dışişleri Bakanı Nebil Fehmi arasında geçen görüşme oldukça önemlidir. Zira Mısır'da 3 Temmuz'da gerçekleşen askeri darbeden sonra ilişkilerin durma noktasına geldiği iki ülkenin dışişleri

bakanları, darbeden sonra ilk kez bu görüşme ile bir araya gelmiştir.⁹⁷ Bakanların görüşmede, “Mısır ve Tunus arasındaki ikili ilişkilerin geliştirilmesi, halkın tercih ettiği siyasi otoritelere saygı gösterilmesi, ticari ve kalkınma konularında işbirliğinin yapılması” konularını ele aldığı belirtilmiştir.⁹⁸

Tunus’un Ortadoğu ülkeleri ile ilişkilerinde bahse değer bir diğer gelişme Tunus ve Fas arasında önemli işbirliği anlaşmalarının imzalandığı görüşme ile gerçekleşmiştir.⁹⁹ Fas Kralı 6. Muhammed’in, Cumhurbaşkanı Munsif Merzuki ile yaptığı görüşme neticesinde iki ülke arasında güvenlik, eğitim, kalkınma, sağlık, sanayi, ticaret ve teknolojinin de aralarında bulunduğu 23 alanda işbirliği anlaşması imzalanmıştır.¹⁰⁰

27 Aralık’ta ise eğitim alanındaki bir gelişme ile İran’da İslam ilimlerinin okutulduğu önde gelen bazı üniversiteler ile Tunus’un en eski üniversitelerinden Zeytune arasında ortak işbirliği protokolü imzalanmıştır.¹⁰¹ Başkent Tahran’daki İslam Mezhepleri Üniversitesi’nde düzenlenen “İslam Dünyasının Önde Gelen Üniversiteleri” seminerinin ardından imzalan protokol, Müslüman ülkelerdeki “terörist oluşum ve radikal gruplarla” mücadeleyi ön görmekte ve söz konusu protokolde, eğitim, araştırma, öğrenci-öğretim görevlisi değişimi, tekfircilik ve aşırıcılıkla mücadele alanlarında yapılacak ortak girişimler yer almaktadır.¹⁰²

Kritik bir siyasi geçiş sürecini 2014 yılında başarılı bir şekilde atlattığı olan Tunus’tan 2015 yılı için beslenen beklenti ve umutlar, Tunus hükümetinin daha canlı bir dış politika anlayışı ile bölgesel ve uluslararası arenadaki etkinliği konusunda da söz konusudur. Böylelikle Tunus koalisyon hükümetinin hayata geçireceği geniş vizyona sahip bir dış politika anlayışı temelinde dış ilişkilerindeki aktifliği ile siyaset, ekonomi, kültür ve eğitim alanlarında birçok gelişmeye sahne olabilecektir.

Sonuç: Nahda Penceresinden bir Değerlendirme

“Arap Baharı” olarak adlandırılan ve bugün Ortadoğu’da etkisi hala büyük bir yoğunlukla hissedilen halk ayaklanmalarında öncü ülke olan Tunus, 2014 yılı itibarıyla bu süreçten önemli kazanımlarla çıkan tek ülke olarak gözükmektedir. Ülkenin genel resmi bağlamında bu durumun sebebi, Tunus’un nüfusu az küçük bir ülke olması, ordunun siyasi hayata örneğin Mısır’daki kadar müdahil olabilecek bir güçte olmaması, ülkede sivil toplum örgütlerinin etkin bir konuma sahip oluşu ve Tunus’ta uzlaşıya dayalı bir politik kültürün var olması gibi etkenler ile açıklanabilir. Fakat 2011 devriminden sonra yaşananlar bir süreç analizine tabi tutulduğunda, Tunus’ta devrimin –en azından şu an için– önemli kazanımlar getirmesinde oldukça önemli bir role sahip olan farklı bir unsura daha işaret etmektedir: Gannuşi liderliğinde Nahda Partisi.

Devrimden sonraki seçimlerde mecliste çoğunluğu sağlamış olan Nahda’nın ilk icraatı, geçiş süreçlerinde %51’in %49’u yönetmesinin yanlış olacağı fikrinden hareketle farklı ideolojilere sahip iki parti ile koalisyon kurmak olmuştur. Nahda, en temelde kendi iktidarını değil Tunus’ta demokrasi

ve istikrarın sağlanmasını öncelediğini gösteren bu tavrını devrimden sonra ülkede en kritik geçiş olan 2013'te Nahda karşıtı ve hükümetin istifasını isteyen ayaklanmalar başladığında da göstermiştir. Yerine geçici bir hükümet bırakarak istifa eden parti bu süreçte de sürekli olarak Tunus'ta demokrasinin sağlanmasının ve devrim kazanımlarının elde edilmesinin her şeyin önünde olduğunu vurgulamıştır.

Nahda'nın 2013 yılında siyasi karışıklıklar başladığında takındığı bu tavır, Tunus'un 2014'e siyasi çalkantıları durulmuş bir şekilde girmesinde ve büyük bir uzlaşma ile huzur ortamında yeni anayasanın onaylanarak Tunus'un parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimleri ile devam edecek olan demokrasi yolculuğunun başlamasında önemli bir etki sahibi olmuştur. Bu noktada 2014 yılını başarılı bir şekilde bitirmiş olan Tunus için şu soru kritiktir: Peki 2014 yılındaki gelişmelerde Nahda'nın oynadığı rol nasıldır ve bu rolün 2015'e olası etkileri neler olacaktır?

2014 yılında Nahda'nın en önemli etkinliği sürekli olarak her şeyden önce "devrim sürecini başarılı bir şekilde atlatmış, İslam ile demokrasinin uzlaşabileceğini göstermiş, istikrarı yakalamış örnek ülke olan bir Tunus"un öncelenmesi gerektiğini vurgulamak olmuştur. Bu vurgusunun siyasi eylemdeki yansımaları ise partinin cumhurbaşkanlığı için aday göstermeme kararı alması olmuştur. Nahda bu kararı Tunus'ta üzerinde uzlaşmış, halkın tüm kesimlerini temsil edebileceğine kanaat getirilmiş çatı bir ismin Tunus'un geleceği için daha iyi olacağına yönelik bir gerekçe ile açıklamıştır. Böylelikle Nahda, iktidar olduğu ve özellikle de istifasını sunduğu dönemden itibaren tamamıyla istikrarlı bir tavır sürdürmüştür.

Nahda'nın bu tavrının 2015 yılı için en önemli etkisi, eski rejim yanlısı bir ismin cumhurbaşkanı olduğu, bu ismin partisinin de mecliste çoğunluğu yakaladığı bir Tunus'ta, yeni siyasilerin faaliyetleri konusunda Nahda, sürekli bir kıyas ölçüsü sunmuştur. Özellikle de Nida'nın Nahda karşıtlarından oluşan söylemlerini de Nahda karşıtlığı ve eleştirisi üzerine kuran bir parti olduğu düşünüldüğünde, partinin bundan sonra izleyeceği yol haritası gerek Tunus'un geleceği ve gerekse Tunus halkı açısından oldukça kritik ve belirleyici olacaktır.

Nahda'nın cumhurbaşkanı seçimlerine katılmamasının politik duruş bağlamındaki etkisinin yanı sıra pratikteki en önemli sonucu ise böylelikle parlamentoda daha etkin olabilesidir. Zira Nahda mecliste çoğunluğu yakalamış ikinci partidir ve güvenoyu vermediği takdirde Nida Tunus'un hükümeti kurması söz konusu değildir. Böylelikle 2015'te Nahda'nın da içerisinde bulunduğu bir koalisyon hükümeti oldukça yüksek bir ihtimaldir.

Toparlanacak olursa, Gannuşi'nin seçimler öncesinde yazdığı bir yazıda kullanmış olduğu şu ifadeler oldukça önemlidir:

"Muhammed Buazizi adında bir adamın sistemden yana var olan umutsuzluğu yüzünden kendini yakarak protesto etmesinin üzerinden yaklaşık dört yıl geçti. Tunus'taki politikacılar olarak verdiğimiz her kararda onun ne uğruna öldüğünü hatırlamamız gerekiyor. Özgürlüğü ve haysiyeti korumamız

ve umudu ve gerekli imkânları sağlamamız gerekiyor. Bu Tunus Uyanışı'nın hayalîydi, ve Tunus'un bunu nasıl başaracağı sorusunun cevabı burada yatıyor."¹⁰³

Gannuşi'nin bu ifadeleri çerçevesinde Nahda'nın devrimden bugüne kadar verdiği kararlara bakıldığında partinin eylemlerinde Buazizi'nin ne uğruna öldüğünü hatırladığı kamsına varılabiliyor. Nahda penceresinden Tunus'ta bir süreç analizi yapıldığında da Nahda'nın bu tutumunun Tunus'ta önemli gelişmelerle neticelendiği görülüyor. Tunus'ta ülke için oldukça kritik geçecek bir yıl olan 2015'te de siyasilere Gannuşi'nin vurguladığı bu hususa dikkat etmesi halinde 2015 yılı Tunus'ta demokrasinin kökleşmesi adına büyük umutlar barındırıyor.

Kronoloji

- **9 Ocak:** Troyka hükümeti başbakanı Ali Larayed istifa etmiştir.
- **27 Ocak:** Ulusal Kurucu Meclis tarafından yeni anayasa taslağı 216 ve-kilden 200'ünün evet oyunu alarak büyük bir çoğunlukla kabul edilmiştir.
- **29 Ocak:** Mehdi Cuma tarafından yeni hükümet kurulmuştur.
- **29 Nisan:** Seçim yasası çalışmaları tamamlanarak yeni seçim yasası onaylanmıştır. Yeni seçim yasasına göre parti listelerindeki kadın ve erkek dağılımı eşit olacak, Zeynel Abidin bin Ali dönemi yetkilileri de seçimlere katılabilecektir.
- **23 Haziran:** Seçim takvimi karara bağlanarak, parlamento seçimleri için 26 Ekim, cumhurbaşkanı seçimleri için de 23 Kasım tarihleri konusunda uzlaşya varılmıştır.
- **17 Temmuz:** “Ukbe Bin Nafi Tugayı” isimli terör örgütünün Şambi Dağı yakınlarındaki iki kontrol noktasına roket güdümlü tüfeklerle saldırması sonucu 14 Tunuslu asker hayatını kaybetmiş, 20 asker ise yaralanmıştır.
- **26 Ekim:** Parlamento seçimleri yapılmıştır. Seçimler sonucu %27 oranında oy alan Nahda karşısında Nida Tunus %37 oranında oy alarak birinci olmuştur.
- **23 Kasım:** Cumhurbaşkanı seçimleri yapılmış ve seçim sonuçlarında Merzuki %33, Sibusi %39 oranında oy almıştır. %50'lik oy oranının yakalanamamış olması hasebiyle seçimlerin ikinci tur için 21 Aralık'ta yapılması kararı alınmıştır.
- **21 Aralık:** Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turu yapılarak bu kez %44 oranında oy alan Merzuki karşısında Sibusi %55 oranındaki oy ile birinci olmuştur.
- **31 Aralık:** Sibusi cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturmuştur.

Notlar

- 1 "Our Country of the Year: Hope Springs", *The Economist*, 20 Aralık 2014.
- 2 Carlotta Gall, "Islamist Party in Tunisia to Step Down", *New York Times*, 28 Eylül 2013.
- 3 "Tunisia Industry Minister Mehdi Jomaa to be new PM", *BBC News*, 14 Aralık 2013.
- 4 "Tunisia PM Ali Larayedh hands over to Mehdi Jomaa", *BBC News*, 9 Ocak 2014.
- 5 Monia Ghanmi, "Security top priority for new Tunisia government", *Magharebia*, 29 Ocak 2014.
- 6 "Tunus'ta iki yıl sonra yeni anayasa", *Hürriyet*, 28 Ocak 2014.
- 7 "Tunus'ta yeni anayasa resmen yürürlükte", 27 Ocak 2014, <http://www.dunyabulteni.net/servisler/haber...>
- 8 "Tunus'ta yeni anayasa onaylandı", 27 Ocak 2014, <http://tr.euronews.com/2014/01/27...>
- 9 "Tunus'ta yeni anayasa sevinci", *Radikal*, 27 Ocak 2014.
- 10 Nebahat Tanrıverdi Yaşar, "Tunus'ta Cumhurbaşkanlığı Seçimleri", *ORSAM*, 16 Kasım 2014.
- 11 "Tunus'ta yeni anayasa dönemi", 27 Ocak 2014, <http://www.dw.de/tunusta-yeni-anayasa...>
- 12 "Tunus'ta İki Yıl Sonra Yeni Anayasa", *Hürriyet*, 28 Ocak 2014.
- 13 Cumali Önal, "Tunus Arap Dünyasının İlk Anayasasına Kavuştu", *Zaman*, 28 Ocak 2014.
- 14 Şükrü Haniöğlü, "Tunus'tan Alınacak Ders", *Sabah*, 9 Şubat 2014.
- 15 Haniöğlü, "Tunus'tan Alınacak Ders".
- 16 Safa ben Said, "Electoral Law Next Step for Tunisian Assembly", 5 Şubat 2014, <http://www.tunisia-live.net...>
- 17 "Tunisia passes landmark election law for November vote", 5 Şubat 2014, <http://www.france24.com...>
- 18 S. Tajine, "Tunisia PM looks back on first 100 days in Office", 18 Mayıs 2014, <http://www.al-monitor.com...>
- 19 "Tunus'ta Seçim Tarihleri Netleşti", 25 Haziran 2014, <http://www.bugun.com.tr/son-dakika...>
- 20 Nevzat Çiçek, "Tunus'ta Gannuşi Modeli", 2 Kasım 2014, <http://www.timeturk.com/tr...>
- 21 "Tunus Parlamento seçimleri: Demokratik dönüşüm devam ediyor", 3 Kasım 2014, <http://blog.milliyet.com.tr>.
- 22 "Tunus Parlamento seçimleri: Demokratik dönüşüm devam ediyor".
- 23 http://en.wikipedia.org/wiki/Ennahda_Movement
- 24 Esmâ Çakır, "Tunus'un Rönesansı", 28 Ekim 2014, http://www.dha.com.tr/tunusun-ronesansi_789879.html.
- 25 "Tunus Parlamento seçimleri: Demokratik dönüşüm devam ediyor".
- 26 "Tunisia Decides", 23 Ekim 2014, <http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2014/10/tunisia-decides...>
- 27 "Tunus yarın yeni iktidarı belirleyecek", 25 Ekim 2014, <http://www.dunyabulteni.net/haber...>
- 28 "Tunus'ta yeni anayasa sonrası ilk genel seçim", 26 Ekim 2014, <http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler...>

- 29 "Tunus'un Rönesansı", 28 Ekim 2014, http://www.dha.com.tr/tunusun-ronesansi_789879.html.
- 30 http://en.wikipedia.org/wiki/Tunisian_parliamentary_election,_2014
- 31 Pew Araştırma Merkezi'ne göre, Tunusluların yüzde 88'i ekonominin "kötü durumda" olduğunu düşünürken, yüzde 73'ü ise canlı bir demokrasidense sağlam bir ekonomiye tercih ediyor. (<http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/tunusun-zamana-htiyaci-var>) Ayrıca yine Pew Araştırma Merkezi tarafından yapılan bir ankete göre, Tunusluların sadece yüzde 38'i "ülkenin karşı karşıya olduğu sorunların çözümü için en iyi çözümünü demokratik bir hükümet biçimi olduğuna" inanıyor. Oysa daha iki yıl öncesine kadar bu oran yüzde 53 idi. (<http://www.aljazeera.com.tr/haber/tunusun-demokrasi-yolculugu-surecek-mi?>)
- 32 Nevzat Çiçek, "Tunus'ta Gannuşi Modeli", 2 Kasım 2014, <http://www.timeturk.com/tr...>
- 33 Nevzat Çiçek, "20 maddede Tunus seçimleri", 27 Ekim 2014, <http://www.timeturk.com...>
- 34 "Tunus'ta yoğun seçim güvenliği", *Hürriyet*, 27 Ekim 2014, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/27463455.asp>.
- 35 "Tunus'ta Ennahda başkanlık seçimine girmeyecek", 8 Eylül 2014, <http://www.evrensel.net/haber...>
- 36 "En büyük parti aday göstermeyecek", 8 Eylül 2014, <http://www.aljazeera.com.tr/haber...>
- 37 "Tunus'ta cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ikinci tura doğru", 19 Aralık 2014, <http://tr.euronews.com...>
- 38 "Tunus cumhurbaşkanlığı seçiminde ikinci tur Pazar günü", 19 Aralık 2014, <http://www.fortuneturkey.com...>
- 39 "Tunus Cumhurbaşkanı Es-Sıbsi Kimdir?", 22 Aralık 2014, <http://tr.euronews.com...>
- 40 "Tunus Cumhurbaşkanı Es-Sıbsi Kimdir?".
- 41 S. Fagan, "Presidential Runoff: Marzouki and Essebsi Profiles", 2 Aralık 2014, <http://www.tunisia-live.net...>
- 42 "Tunus'ta cumhurbaşkanlığı seçimine doğru", 18 Kasım 2014, <http://www.haber7.com/guncel/haber...>
- 43 "Tunus cumhurbaşkanlığı seçiminde ikinci tur Pazar günü".
- 44 "Tunus cumhurbaşkanlığı seçiminde ikinci tur Pazar günü".
- 45 "Tunus'ta cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ikinci tura doğru".
- 46 "Tunus'ta halkların cumhurbaşkanı adayı: Hamma Hammami", 14 Ağustos 2014, <http://www.evrensel.net...>
- 47 "Tunus'ta halkların cumhurbaşkanı adayı: Hamma Hammami".
- 48 "Tunus'ta cumhurbaşkanlığı seçimine doğru".
- 49 "Tunisia presidential race", 25 Kasım 2014, <http://www.aljazeera.com...>
- 50 "Tunus'ta cumhurbaşkanlığı seçimine doğru".
- 51 "Tunus'ta cumhurbaşkanlığı seçimine doğru".
- 52 "Tunisia presidential race".
- 53 "Tunus'ta 'Arap Baharı' sonrası ilk cumhurbaşkanlığı seçimleri", 23 Kasım 2014, <http://www.bbc.co.uk...>
- 54 "Tunus: Cumhurbaşkanlığı seçiminde sandıklar kapandı", 24 Kasım 2014, <http://www.bbc.co.uk/turkce...>

- 55 Adil Essabiti, "Tunus'taki seçimlerde ikinci tura doğru", 25 Kasım 2014, <http://www.aa.com.tr/tr/dunya...>
- 56 "Tunus'ta 2. tur, 21 Aralık'ta düzenlenecek", 8 Aralık 2014, <http://www.evrensel.net/haber...>
- 57 "Tunus'ta zafer Sıbsi'nin", *Sabah*, 23 Aralık 2014.
- 58 "Tunus'un Yeni Cumhurbaşkanı Nida Tunus Partisi lideri Sıbsi", 22 Aralık 2014, <http://www.aa.com.tr/tr...>
- 59 "Sıbsi resmen göreve başladı", 31 Aralık 2014, <http://www.haber10.com/haber/575066/#.VNElqGisW6M>.
- 60 "Everything You Need to Know about Tunisia's Elections", 8 Aralık 2014, <http://nationalinterest.org/blog...>
- 61 Nebahat Tanrıverdi Yaşar, "Tunus Cumhurbaşkanı Seçti", 25 Aralık, <http://www.orsam.org.tr...>
- 62 Hasan Ebu Haniye, "13 Yıl Sonra el-Kaide Daha Tehlikeli", <http://www.aljazeera.com.tr/gorus...>
- 63 [http://en.wikipedia.org/wiki/Ansar_al-Sharia_\(Tunisia\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Ansar_al-Sharia_(Tunisia))
- 64 "Tunus 'Ensar el-Şeria'yı yasaklı örgüt ilan etti", 28 Ağustos 2013, <http://www.dogruhaber.com.tr/haber...>
- 65 "13 Yıl Sonra el-Kaide Daha Tehlikeli".
- 66 "Uqba Bin Nafi Battalion", 25 Ocak 2015, <http://thelineofsteel.weebly.com/social-media-analysis...>
- 67 "Tunus'ta Saldırı: 14 asker öldü", 17 Temmuz 2014, <http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler...>
- 68 "Tunus'ta Saldırı: 14 asker öldü".
- 69 "Tunus'ta teröre hayır protestosu", 18 Temmuz 2014, <http://www.yenisafak.com.tr/dunya...>
- 70 "3 günde 27 bin Libyalı Tunus'a geçiş yaptı", 31 Temmuz 2014, <http://www.sondakika.com/haber...>
- 71 "Libya-Tunus sınırında tansiyon yükseldi", 1 Ağustos 2014, <http://tr.euronews.com...>
- 72 "Hafta Tunus sınırını bombaladı", 12 Aralık 2014, <http://www.yenisafak.com.tr/dunya...>
- 73 "Hafta Tunus sınırını bombaladı".
- 74 "ABD'li Hafta dehşeti", 15 Aralık 2014, <http://www.timeturk.com...>
- 75 Nebahat Tanrıverdi Yaşar, "Tunus Seçimleri Arifesinde Türkiye-Tunus İlişkileri", *OR-SAM*, Rapor No: 192, Ekim 2014, s.16.
- 76 http://www.mfa.gov.tr/subat____.tr.mfa
- 77 http://www.mfa.gov.tr/subat____.tr.mfa
- 78 "Bakan Davutoğlu, Tunuslu Mevkidaşı Hamdi İle Görüştü" , 11 Şubat 2014, <http://www.haberler.com...>
- 79 "Bakan Davutoğlu, Tunuslu Mevkidaşı Hamdi İle Görüştü".
- 80 "Tunus'ta 2. Mağrip-Türk Kültür ve Ekonomi Buluşması", 22 Şubat 2014, <http://www.sondakika.com/haber...>
- 81 "Tunus'ta Türkiye Zamanı", 27 Şubat 2014, <http://www.haber1.com/haber/262624/tunusda-turkiye-zamani>.
- 82 "Tunus'ta 2. Mağrip-Türk Kültür ve Ekonomi Buluşması".

- 83 "Tunus'ta 2. Mağrip-Türk Kültür ve Ekonomi Buluşması".
- 84 "Başbakan Davutoğlu, Seçimlerden Birinci Çıkan Tunus'un Çağrısı Partisi Genel Başkanı Aradı", 6 Kasım 2014, <http://www.haberler.com/basbakan-davutoglu-secimlerden-birinci-cikan-tunus-6662750-haberi/>
- 85 "Erdoğan Tunus'ta seçimin galibi El-Sibsi'yi aradı" 15 Kasım 2014, <http://www.yenisafak.com.tr/dunya...>
- 86 "Erdoğan Tunus'ta seçimin galibi El-Sibsi'yi aradı".
- 87 "Türkiye ve Tunus Arasındaki Ürün Ticareti", 2 Şubat 2015, <http://www.ekonomi.gov.tr...>
- 88 "Türkiye ve Tunus Arasındaki Ürün Ticareti".
- 89 "Tika'dan Tunus'a Seramik Atölyesi", 30 Ekim 2014, <http://www.haberler.com...>
- 90 "Tunus'ta Küçükbaş Hayvancılığa Destek", 18 Eylül 2014, <http://www.bugun.com.tr...>
- 91 "TİKA'dan Tunus'a tarımsal Destek", 23 Ekim 2014, <http://www.trthaber.com/haber/dunya...>
- 92 "Tika'dan Tunus'a Seramik Atölyesi".
- 93 "Principles and Objectives of Tunisian Diplomacy", <http://www.diplomatie.gov.tn/index.php?id=366&L=2>.
- 94 "Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov, Tunus'ta", 4 Mart 2014, <http://www.dunyabulteni.net/haber>.
- 95 "İngiltere ile Tunus Arasında Daha Fazla İşbirliği Kararı", 3 Kasım 2014, <http://www.sondakika.com/haber>.
- 96 "İngiltere ile Tunus Arasında Daha Fazla İşbirliği Kararı".
- 97 "Tunus Dışişleri Bakanı Hamidi, Mısır'da", 10 Mart 2014, <http://www.sondakika.com/haber>.
- 98 "Tunus Dışişleri Bakanı Hamidi, Mısır'da".
- 99 "Fas kralı 6. Muhammed Tunus'ta", 31 Mayıs 2014, <http://www.haber3.com>.
- 100 "Fas kralı 6. Muhammed Tunus'ta".
- 101 "İran ve Tunus üniversiteleri arasında işbirliği", 27 Aralık 2014, <http://www.haber7.com/guncel/haber...>
- 102 "İran ve Tunus üniversiteleri arasında işbirliği".
- 103 Raşid Gannuşi, "Tunus başarıyı nasıl yakalayacak?", 21 Kasım 2014, <http://www.dunyabulteni.net/yazar..>